

טבע הדברים

החברה לחקר האדם והסובב

גיליון 168 - אוקטובר 2009

כשרות: החברה לרעננת הטבע

פסגוניה <

בנחיתה מהים

שרפות <

הרע - וחטוב

צולל הביצות <

כסימן היעלמות

נורבגיה <

מכט"אל העבר

התאהבות <

כשהמוח מתעתע בנו

עכו <

עיר עם היסטוריה

שבתאי <

קרוב רחוק

22 פטגוניה

כתב וצילם: יוסלה דרוד

בפטגוניה, חבל ארץ שנמצא בדרומה של אמריקה הדרומית, יש עדיין מרחבים עצומים שבני האדם לא פוקדים אותם. אחת הדרכים המרתקות ביותר להגיע למקומות הבתוליים היא באמצעות קיאקים.

36 שרפות

כתבו: גלעד פלאי ורחלי עינב

הן קטלניות, מתפשטות במהירות, והסיכוי להשתלט עליהן תלוי בשיתוף פעולה של הרוחות. יש בהן הרבה חוס והרס, אבל הן גם פתח להתחדשות.

50 צולל ביצות

כתבו: עזרא חדד וחיים מואיל

רובנו רואים בהם עוד מין של ברווזים, אבל מדובר בעוד מין של עוף שהולך ונכחד. צולל הביצות - עוף בסכנת הכחדה חמורה.

62 שבתאי

כתבו: שמעון נעים, אמיר ברנט ונצח פריאש

בימים אלה, כמו בכל 15 שנה, מפנה שבתאי את הטבעות המקיפות אותו ומציב אותן בניצב לכדור הארץ. כיוון שרוחבן קילומטר אחד בלבד, ובגלל המרחק הרב, הוא נראה כאילו אין לו טבעות.

72 עכו

כתבה: תמירה צדקיהו-חסון

שני מבנים עתיקים, בית שוקרי, או בכינויו "הארמון", ובית ויצ'ו, חוברו יחדיו בגשר כדי להפוך למלון בוטיק שאין דומה לו בארץ.

76 נורבגיה

כתב וצילם: עמרי גלפרין

נורבגיה, המדינה שמושכת אליה תיירים רבים בזכות הנופים ואתרי הסקי, מציגה במוזאון פתוח בטבע פולקלור ותרבות בני מאות שנים, הנשמרים עד היום באזורים הכפריים.

94 התאהבות

כתב וצילם: דרור ילון

אנחנו משוכנעים שהיא האחת, והוא אביר חלומתינו, והכול מתרחש כל כך מהר כאילו יד מכוונת מפגישה בינינו. בעצם, ההתאהבות היא עוד אחת מחכמותיו של המוח, שיודע שאם הוא לא יתערב הסיכויים שלנו להתרבות קטנים.

מדורים

- 8 טבע כשטח.....
- 14 סימון שבילים / אורי דביר.....
- 16 טבע המלים / ד"ר מוטי רוזן.....
- 18 פינה חמה / דודו דיין.....
- 20 פרח החורש / ד"ר ערגה אלוני.....
- 60 פעילויות החודש.....
- 90 מטיילים / אורי דביר.....
- 106 יש מה לאכול / ד"ר רחלי עינב.....
- 108 צילום / אלון קירה.....
- 112 חדשות רשות העתיקות.....
- 115 טבע הספרים / ד"ר אבי ארבל.....
- 116 פוטופינש.....

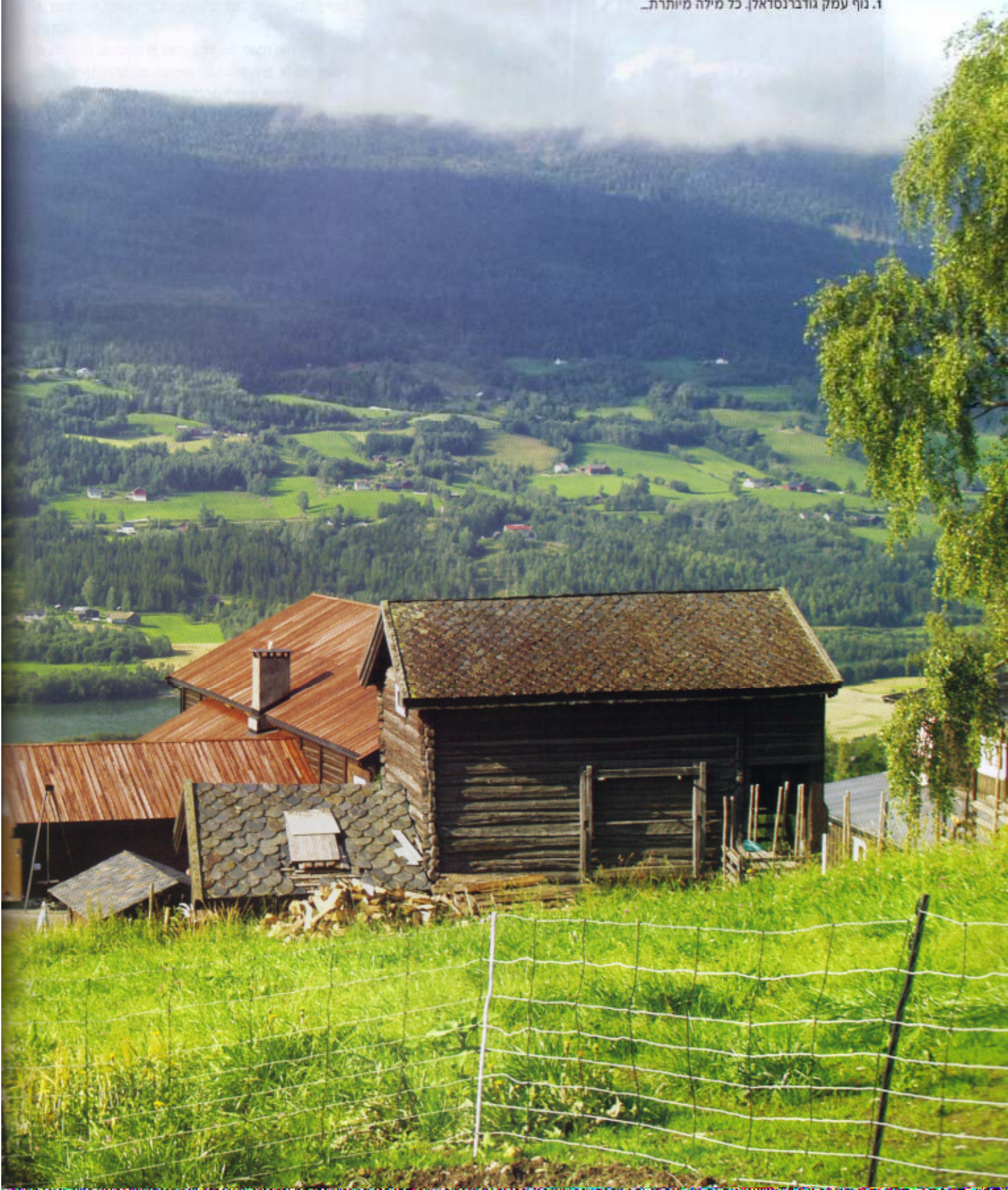

בשער: איור הגשושית קאסיני ליד שבתאי.
כאדיבות NASA

טבע הדברים
החברה לחקר האדם והסובב

1. נוף עמק גודברנסדאל, כל מילה מיותרת.

נורביגיה

מסע חלומי גם ללא פיורדים

כתב וצילם: עמרי גלפרין

תחילת חודש אוגוסט,
נורביגיה. השעה היא שעת

חצות. זה הזמן שבו החשכה מתחילה לכסות את השמים, וזה גם הזמן להתכונן לכל תרחיש. עם רדת העלטה יוצאים הטרוולים הטיפשים והמרושעים ממערותיהם שביערות, לאחר שהסתתרו כהרגלם, בבטן האדמה במשך כל שעות היום, נרתעים מבוהק השמש שעשוי להפוך אותם ברגע לסלעים.

התמונה מציגה נוף מרהיב של הרי האלפים האוסטריים. במרכז התמונה נראה אגם מים כחולות, סביבו שדות ירוקים ויערות צפופים. הרקע מלא בהרים גבוהים מכוסים בענני קיץ. בתחתית התמונה, בצד שמאל, נראה מבנה עץ קטן, כנראה חלק מהבנייה המיוזנת.

נשמע מפחיד, אהה! הטרולים הם ערש המיתולוגיה הסקנדינבית והנורבגית. אין ילד סקנדינבי שלא התוודע אל הטרולים המכוערים והשעירים המופיעים בעשרות אנדות עם מקומיות. לעתים הם מתוארים כרשעים, לעתים הם מיוודדים עם בני האדם, אבל באופן גורף ניתן לומר שכולם טיפשים וקל להתל בהם.

יצאתי לבקר באזור עמק גודברנסדאלן (Gudbrandsdalen) השייך למחוז אופלאנד (Oppland), באזור הדרום-מזרחי של נורבגיה. בין רכסי ההרים שבעמק זורם נהר מיוסה (Mjosa), הנהר הארוך ביותר בנורבגיה. על האזור הזה נכתבו רבים מסיפורי העמים והאגדות הקשורים לתרבות המקומית ולעולמם המשוונה של הטרולים. העיר המרכזית במחוז היא לילהאמר (Lillehammer), השוכנת במרחק של כ-160 ק"מ מעיר הבירה אוסלו (Oslo).

לילהאמר היא עיר קטנה מוקפת הרים, שבה כ-27,000 תושבים. בחודשי החורף היא מושלגת ונחשבת לאחת מבירות הסקי וספורט החורף בעולם. אפילו אולימפיאדת החורף בשנת 1994 התקיימה בה. לעומת הבוהק הלבן של חודשי החורף, בקיץ ולאחר הפשרת השלגים העיר וסביבתה מוריקות ופורחות. קצת מוזר היה להגיע משיא החום המתיש של ישראל אל בוקר

1. לאורכו של עמק גודברנסדאלן שוכנות חוות קטנות אשר בהן, פרט לגידול בעלי חיים, עוסקים גם בחקלאות.
2. ברום של למעלה מ- 1,000 מ' מתחלפים נופי היערות בקרחת של הרים עם אגמי מים מתוקים.
3. שחקנית במוזאון מאיהאוגן מגלמת דמות של אישה צעירה מלפני 800 שנה. האותנטיות של הבתים, הריהוט והאנשים מכניסים את המבקרים מהר מאוד לאווירה.
4. אחד הבתים העתיקים שהוצבו בשטח המוזאון הפתוח מאיהאוגן.

צונן ונעים בלילהאמר. קיץ רענן, אוויר נקי ואפילו ממטרים שניתזים לעתים בין קרני השמש ויוצרים קשת מרהיבה בין ענני הספוג ותכול השמים. תענוג לראות את עושר המים הזורמים כאן בשצף רב בין האגמים, המפלים והנהרות הגועשים.

ספק אם רבים מאתנו הישראלים היו שומעים על העיר לילהאמר לולא ה"פיקשוש" של המוסד הישראלי, שאירע במקום בשנת 1973. כשנה לאחר ההתנקשות בספורטאי ישראל באולימפיאדת מינכן, בתקופה שלאחר הרצח החליט המטבחון של גולדה לחסל את ראשי הארגון "ספטמבר השחור" שהיה אחראי לטבח ולנקום את דם הספורטאים. רבים מהם חוסלו ברחבי העולם, אך זיהוי שגוי של אחמד בושיקי, מלצר ממוצא מרוקני, כחסאן סאלמה, ראש הארגון, הביא לחיסולו על ידי סוכני המוסד שנתפסו על ידי כוחות הביטחון הנורבגיים. לילהאמר עלתה לכותרות בעולם, והאירוע גרם לזעם רב בקרב ממשלת נורבגיה כלפי ישראל. סוכני המוסד הוצגו בעולם כשלומיאילים (ולא בכדי), נשפטו, נאסרו, ושחררו לאחר שנתיים. אמנם מדובר במאורע שחשוב להזכיר, אך לא זו הייתה מטרת ביקורי במקום.

לאחר שוטטות קצרה במדרחוב המרכזי וברחובותיה הנעימים של העיר יצאתי לבלות בפארק הרפתקאות הונדרפוסן (Hunderfossen), הנמצא במרחק 15 ק"מ ממרכז העיר. הפארק (ואם תרצו זה סוג של לונה פארק) מושתת על תרבות האגדות הנורבגיות. בכניסה מקבלים את פני הבאים פסלים של טרולים - ובהמשך אפשר ליהנות מהצגות, רכבות, סרטים, מתקני מים וספינות פיראטים, כשגולת הכותרת היא מסע הרפתקאות שבו צריכים המבקרים לחלץ נסיכה מידיהם האימתניות של הטרולים המרושעים.

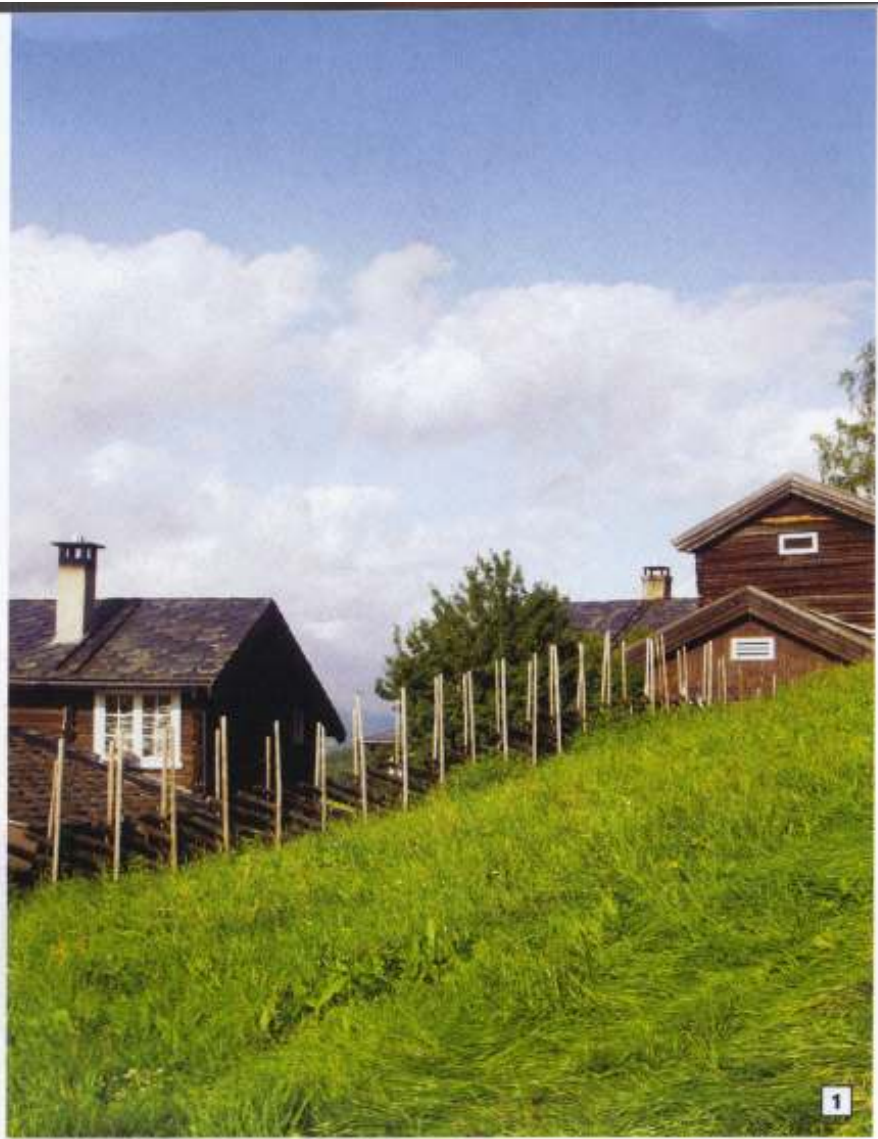

1. בתי עץ טיפוסיים בני כ-200 שנה. רבים מעין אלה מצויים בחוות שבעמק, בתוך הבתים נעים ביותר, בשל העובדה שהעץ הוא חומר מבודד.

2. לחלק מהבתים יש גגות דשא. הדשא והאדמה שמתחתיו משמשים כחומר מבודד גם מקור וגם מחום, ואף מפני רעש הרוחות ומכות הגשם על הגגות. ומעבר לכך – זה פשוט יפה.

3. הצאן המקומי אינו מיועד לתעשיית החלב כבעבר, כי הם משום מה לא ממש הצליחו בעניין הגבינות. תעשיית הצמר היא התעשייה העיקרית במקום, פרט לבשר.

4. בתחתית הר ראמשהוגדה מתגורר איווינד רואנינגן, רועה צאן ערירי כבן 80, שבחר לחיות בבית עץ, כשסביבו עדר הצאן שאותו הוא מטפח. רואנינגן החליף את גרסת הרועה עם החליל לרועה עם סקסופון.

מהפארק המשכתי למוזאון מאיהאוגן (Maihaugen) שבליילהאמר. המוזאון הוקם על ידי רופא השיניים הנורבגי ד"ר אנדרס סנדיג, אשר נהג לנדוד בין מטופליו בעמק גודברנסדאלן בשלהי המאה ה-19. במסעותיו הוא אסף ורכש פריטים השייכים לעברה של נורבגיה. לא מדובר דווקא בחפצים

העליון שישנו. אולם סביב מוזאון מאיהאוגן ישנו עשרות חנויות ומוזאון מאיהאוגן הוא מוזאון מלא של חנויות. חנויות אלו הוקמו על ידי אנדרס סנדיג, אשר נהג לנדוד בין מטופליו בעמק גודברנסדאלן בשלהי המאה ה-19. במסעותיו הוא אסף ורכש פריטים השייכים לעברה של נורבגיה. לא מדובר דווקא בחפצים

3

יקרי ערך אלא גם בבתי עץ עתיקים שהעביר לחצר ביתו שבליהאמר והקים אותם מחדש. בשנת 1904 הועבר כל האוסף, שכולל כיום קרוב ל-200 בתים, למקומו הנוכחי. המוזאון הפתוח מעניק הזדמנות נפלאה ללמוד בדרך מעניינת ומקורית על חייהם של הנורבגים בעבר ועל הפולקלור שלהם.

מרגע הכניסה למוזאון מתחיל טיול מדהים בין בתי עץ עתיקים מתקופות שונות ועד לבתים מודרניים ועכשוויים. את הבתים דואגים להציג בהתאם ללוח הזמנים ההיסטורי של כל בית ובית. הרעיון המרכזי של התערוכה הוא שהמבקרים יכולים להיכנס לבתים ולבקר בהם, וממש לחזור בזמן אל האותנטיות והכפרות בעבר. יותר מכך, צוות מיומן של שחקנים מתגורר כביכול בבתיים, ולעתים התחושה כל כך אותנטית עד שהמבקרים מרגישים כאילו הם חודרים לפרטיות של בני הבית.

4

גם חלק מהרחובות במוזאון הפתוח מסודרים בסגנון אותנטי ומיושן, גברים ונשים מהלכים בהם בלבוש מסורתי, החנויות מעוצבות על פי אפנת העבר, כלי רכב ישנים עומדים בחניות הבתים ואפילו הילדים משחקים במשחקים ששיחקו בימים עברו. כמוכן שאין כאן מחשבים ואינטרנט, ובביקור תרגישו כאילו גם אתם בני התקופה. הביקור במוזאון הוא חוויה נוסטלגית שאסור להחמיץ.

פסטיבל פר גינט

אחת הסיבות העיקריות לביקור שלי בנורבגיה הייתה פסטיבל פר גינט, (Peer Gynt Festival) שמתקיים בכל שנה בכפר וינסטרה (Vinstra) ובסביבתו, מרחק של כשעה נסיעה מליהאמר. פר גינט הוא דמות אמיתית שהפכה לדמות במחזה פרי עטו של הנריק איבסן (1828 - 1906), מחזאי גאון יליד נורבגיה, שיצירותיו נקראות בשקיקה ואף הומחזו בכל רחבי העולם. פר גינט הוא אחד המחזות המפורסמים שלו. איבסן כתב את המחזה דווקא לאחר שגלה מארצו. תאטרות רבים ברחבי תבל העלו את המחזה, וגם אצלנו הועלה המחזה ב"הבימה" ובתאטרות נוספים.

בעלילת המחזה מתאר איבסן בחור צעיר, שובב ולא כל כך יציב, ששמו פר גינט, המתגורר בעמק גודברנסדאלן. פר ידוע כבעל דמיון מפותח המרבה להמציא סיפורים, והוא מסתבך בשתייה ובקטטות. זהו הטיפוס הקלאסי של אדם אשר לא

מוצא את מקומו בחברה הסובבת אותו. הוא גורם אכזבה ועצב לאמו המבוגרת, אך ככל אם היא משתדלת להגן עליו ולעמוד לצדו. גם את אהובתו סולווג הוא מצליח לאכזב. יום אחד הוא מחליט לצאת אל הנכר כדי למצוא מרגוע לנפשו, והוא נוטש את סביבתו הטבעית, אך גם בארצות שאליהן הוא מגיע במסעותיו המוזרים הוא מוסיף לנהוג בחוסר יציבות. ואיך לא, גם הטרוולים המרושעים באים לביטוי במחזה. פר מתאהב בנערה שמתברר שהיא בתו של מלך הטרוולים לאחר מפגש עם אוכלוסיית הטרוולים ועם אביה המלך נאלץ פר להמשיך ולברות שמה יפגעו בו. הטרוולים מייצגים כאן את הצד המרושע והלא תמים בנפש האדם, הצד האפל שלעתים שולט בנפש ואינו מרפה. לאחר הרפתקאות רבות, כשפר כבר באחרית ימיו, הוא שב אל ביתו שבעמק גודברנסדאלן, שם הוא מוצא לבסוף מרגוע לנפשו ומתאחד עם סולווג אהובתו משכבר הימים.

3

1. באגמים הטבעיים שעל פסגות ההרים חל איסור מוחלט להשתמש בסירות ממונעות.
 2. בתי הקיץ של הדייגים מסיביב לאגמים. עונת הדיג קצרה ביותר ועיקרה בחודש יולי, היות שבחורף האגמים שבפסגות ההרים קופאים.
 3-4. מלאכת הדיג עוברת כמסורת מאב לבנו. מרביתם כבר לא מתקיימים מדיג, והוא משמש להם כתחביב וכהשלמה לתפריט.

ככל הנראה אין כמעט נורבגי שלא מכיר את סיפור פר גינט, שזוכה בכל פעם מחדש לפרשנויות, לדייונים תרבותיים, להצגות, למופעים ולתערוכות. מועד הפסטיבל בכל שנה הוא בתחילת אוגוסט, היות שב-8 באוגוסט בשנת 1868 כתב איבסן מכתב למוציא לאור של המחזה בקופנהגן ובו הוא סיפר כי האיש האמיתי, פר גינט, שעליו כתב את המחזה, מתגורר בכפר וינסטרה. זה אינו פסטיבל במתכונת של קרנבל או תהלוכת מסכות אלא דווקא במתכונת של מופעים מוסיקליים, תאטרון ותנועה. הוא מתקיים בכל שנה במשך כעשרה ימים, ועשרות אלפי בני אדם מכל רחבי נורבגיה מגיעים אל הכפר הקטן כדי להשתתף בחגיגה. המופעים השונים מתקיימים תחת כיפת השמים ומשתלבים בנוף שבו הרים, מפלים ואגמים. זוהי למעשה התפאורה הטבעית שבה התנהלו חייו של פר גינט האמיתי, וכך רוצים מארגני הפסטיבל להגיש את המופעים לצופה.

4

ההצגה המרכזית בפסטיבל מועלית בפסטיבל בכל שנה במשך כמה ערבים, על רקע אחת מפסגות הרי גלה (Gala), מרחק 20 דקות נסיעה מווינסטרה. יותר מ-150 שחקנים משתתפים בהצגה ועוד 40 נגנים מפליאים לנגן בה מוסיקה קלאסית חיה, את הסוויטה המקורית של המחזה, שכתב מי שנחשב לבכיר מלחיני נורבגיה ולאחד הבולטים במלחינים ברחבי העולם - אדוארד גריג.

ההצגה שהועלתה על פסגת ההר היא מהמרתקות והמושקעות שבהן צפיתי בחיי. היא נמשכה למעלה משלוש שעות, בשפה הנורבגית, ולמרות העובדה שלא הבנתי מילה מהנאמר, הייתי נשאר לשלוש שעות נוספות. האווירה הייתה פשוט מחשמלת. מה אין בהצגה: גיפים, מכוניות יוקרה שנכנסות למתחם הבמה ואפילו

2

1

4

3

מסעדות וכבישים קרויים פר גינט. ניתן אפילו ללון באחד מבתי העתיקים של החווה האמיתית (Per Gynt Garden) שממנה יצא פר גינט האמיתי. בתקופת הפסטיבל רצוי להזמין כרטיסים מראש למופעים וכן להתארגן בנושא הלינה מבעוד מועד, היות שבתקופה זו האזור די עמוס והכרטיסים למופעים נחטפים.

טיולים באזור

כמוכן שאתרי הטבע והנופים שבעמק גודברנסדאלן מרהיבים, ומומלץ לטייל בהם גם ללא קשר לפסטיבל. לאלה שרוצים לשלב טיול באזור במהלך הפסטיבל אין כל בעיה היות שמרבית המופעים מתקיימים בשעות הערב.

יצאתי למסע רפטינג לאורך מסלול של כ-13 ק"מ על נהר השועה (Sjoa). במשך כשלוש שעות וחצי שהיתי על סירה כשורמים חזקים של מים ומכשולים המוגדרים

מופע נוסף ובלוט בפסטיבל הוא של להקת הרקדנים טידרו, שהיא חלק מחבורת הרקדנים שליוו את הזמר אלכסנדר ריבק בשיר המנצח של נורבגיה באירוויזיון של שנת 2009. גם כאן משלבת התפאורה את הטבע המקומי - מפלים והרים שמהם משתלשלים חלק מהרקדנים על כבלים היישר אל במת המופע שנבנתה מעל המים. מלבד שירה אין במופע דיאלוגים בין הרקדנים, ולמרות זאת דווקא כאן קשה היה לזהות, ברגעים מסוימים, את הקשר הישיר לסיפור המחזה, שניתנה לו פרשנות ויוזאלית מרשימה ומושקעת על ידי להקת הרקדנים המקצועית, שלא היססה ליטול סיכונים פיזיים בביצועיה. כמו מופע התאטרון, גם להקת טידרו תתארח בפסטיבל בשנים הבאות ותקיים כמה מופעים.

הכפר וינסטרה על 4,000 התושבים המתגוררים בו הפך לכה מזוהה עם הדמות שיצאה ממנו עד כי גם שמות של רחובות,

מטוסים שמפתיעים מהאוויר. לא הרבה פעמים בחיים רואים הצגות כאלה. ההצגה נפתחת כאשר חלק מדמויות המחזה שטות על אגם גאלאוטן (Galavatn) אל עבר הקהל, ובהתאם מתחילה להתפתח עלילת המחזה הדי סבוכה. כחלק מהתפאורה הטבעית משמשים גם אבני הבזלת המקומיות, בתי העץ עם גגות הדשא, כמיטב המסורת הכפרית באזור, וכמובן תאורת השמים שהולכת ודועכת בצורה מותאמת להפליא עם התפתחות המחזה והתקדמותו. ההצגה עצמה מתחקה אחר המחזה הקלאסי על פי חלוקת המערכות המקורית שיצר איבסן, דבר שסייע לי מאוד להבין את המתרחש היות שערכתי הכנה מוקדמת. לתפקיד הראשי של פר גינט לוחק השחקן דניס סטרהוי, הנחשב לאחד השחקנים העסוקים והבולטים בתאטרון הנורבגי. דניס נחשב גם לסלבריטאי מקומי, ואף נבחר בשנה שעברה כנבר היפה ביותר בנורבגיה.

1-4. סוד גידול הילדים. הילדים בחוות המקומיות מסייעים להוריהם במלאכתם. לא נראה שהם מתלוננים, כי הם גם מוצאים זמן להשתעשע תוך כדי העבודה. 5. לאחר הפשרת השלגים, שנערמו בחודשי החורף, נצבעים עמק גודברנסדאלן וסביבתו במרבדים ירוקים ובפריחה יפהפיה. 6. גם בחוות שבהן גידול הצאן אינו נחשב לענף כלכלי ניתן למצוא פה ושם עזים וכבשים מסתובבים לאטם. כאן הם מוצאים מזון בשפע. 7. את מרבית המזון מוצאים עדרי הצאן על פסגות ההרים, אך היות שבליה הם סגורים בגדות, כהגנה מפני טורפים (לא בהצלחה מרובה), כהשלמות מזון מספקים להם גם מספוא.

בדירוג אשדים כבינוניים (3 - 4) מנווטים את הסירה במסלול השוצף (הדירוג העולמי לקביעת דרגת רפטינג הוא בין 1 ל-5, כאשר 6 נחשב כמסוכן לשיט). טרם היציאה למסע עברתי סדרת הדרכות מקצועית שעיקרה: כיצד להתנהל על סירת הרפטינג, משמעת בזמן השיט וכן כיצד לנהוג אם מתהפכים, שזה בהחלט החלק היותר רטוב ומרגש בעניין. האקורד הראשון בשיט הוא תרגול התהפכות יזומה באזור בטוח יחסית. אמנם קיבלתי חליפת שיט מיוחדת, אבל כשטמפרטורת המים היא שבע מעלות עדיין קר מאוד. הייתי חלק מקבוצה של שישה חותרים ומדריך, ששאג כל הזמן וחילק הוראות באנגלית - "לחתור קדימה", "אחורה" או פשוט "להתכופף". חתרנו בערוצים צרים וגועשים, כשסביבנו טבע ירוק, חוות ובתים ואווירה פסטורלית, והכול קיבל לפתע פרספקטיבה מושלמת של התחברות אל איתני הטבע. אקסטרים לעניין!

1. המים מצויים כאן בשפע, וכמעט בכל נקודה בעמק ובסביבה תמצאו מפל או נתיב של מים.
2. כנסיית הלוחות ברינגבו, כנסייה קתולית מרשימה ביופיה בת למעלה מ-700 שנה, העשויה מאה אחוז עץ. מתוך כ-1,000 כנסיות מהסוג הזה שנבנו בעבר נותרו כיום רק 28.
3. דניס סטרהוי, השחקן הנורבגי המגלם את דמותו של פר גינט בהצגה המרכזית בפסטיבל, ציין באוזניו בתום ההצגה שהיה שמח מאוד לבוא עם שאר אנשי המחזה ולהעלותו גם בישראל.
- 4-5. הצגת התאטרון פר גינט, שיאו של הפסטיבל המתקיים בכפר וינסטרה בכל שנה. הפסטיבל משמר את רוחו האמנותית של המחזאי הנריק איבסן, אשר כתב את המחזה.

שימור המורשת וההיסטוריה המקומית הוא חלק משמעותי בתפיסת התושבים המקומיים את דרך חייהם. היות שמדובר בכפרים שבתוכם חוות קטנות, המאכלסות עשרות אחדות של תושבים, נראה כי עדיין שגרת החיים המודרנית לא תפסה כאן תאוצה כבערים המרכזיות כמו אוסלו הבירה. החוואים מפתחים עסקים קטנים, בייחוד תיירותיים וקולינריים, ודואגים להעניק לאורחים תחושה ביתית. ביקרתי בחוות סיגרד גרייטינג (Sygard Grytting) באזור וינסטרה. אנשי החווה בחרו לשמר את המורשת המקומית וללא פשרות. סטיג גרייטינג, בעל החווה, איש מרשים ומעניין, השמיש את הבתים עם גנות הדשא שהתגלגלו אליו בירושה לטובת מבקרים ותיירים. המבנים בחווה שחלקם בני למעלה מ-700 שנה, הלבוש המסורתי שבני הבית לובשים דרך קבע, הסידור הפנימי של חלק מהבתים, עם תמונות ישנות וכלי מטבח עתיקים, מעניקים מעין זיכרון בשחור-לבן. לאחר הסעודה (במלוא מובן המילה), המוגשת בסגנון פורמלי בסרוויסים (רק לא לשבור כאן משהו...), ושבמהלכה בתו של החוואי מנגנת בכינור להנאת האורחים, ניתן לצאת וללקט בחווה פירות פטל, אוכמניות ומיני חמוציות, כשפס הקול ברקע הוא פעיית הכבשים במדרונות החווה התלולים.

הכפר רינגבו וסביבתו

בתום הביקור בחווה, ולאחר שעברתי את חוויית הפסטיבל, עליתי על רכבת לכיוון דרום אל עבר הכפר רינגבו (Ringebu).

לאחר נסיעה של 30 דקות לאורכו של נהר המיוסה הגעתי אל נקודת היעד. הכפר רינגבו, שבו מתגוררים כ-5,000 תושבים, נטוע בעומקו של מחוז גודברנסדאלן. רוב התושבים מתגוררים בחוות פרטיות בשטח הכפר, ורבים מהם עוסקים בחקלאות, בייחוד בנידולי צאן ובקר. נעים לשוחח עם תושבי האזור, ובמיוחד על הנושאים החביבים עליהם - ציד או דיג על שיטותיהם השונות.

בחלקו הנמוך של היישוב יש מדרחוב ובו כמה חנויות ובתי קפה, שהאווירה מודרנית ונינוחה לחלוטין. אולם מרכז הביקור שלי במקום היה במעלה הכפר. ככל שמגביהים משתנה הנוף ומראה העמק הופך לרחב - תמונה פנורמית של נוף טבעי ועצמתי.

במרחק של דקות נסיעה מהמדרחוב מתגלה כנסיית לוחות (Stave Church) קתולית מרשימה ביופיה, שבחצרה בית קברות. הכנסייה היפהפייה, שכל האלמנטים שבה, לרבות הקירות, התקרה והרצפה עשויים עץ, נבנתה בתחילת המאה ה-13 והייתה לאחת מתוך כ-1,000 כנסיות בסגנון הזה, אשר נבנו באותן שנים בנורבגיה. כיום נותרו על כן בכל רחבי נורבגיה רק 28 כנסיות עץ מאותה תקופה. מאז שנבנתה שופצה הכנסייה כמה פעמים, כאשר חלק מהמרכיבים והגילופים שבה עדיין אותנטיים מתקופת הקמתה. בשנת 1980 נערכו חפירות ארכאולוגיות במקום, ובהן נתגלו בין השאר מטבעות מימי ההקמה של הכנסייה בתקופת ימי הביניים. גם

היום מגיעים כמה עשרות מקומיים להתפלל בכנסייה. הנורבגים מעידים כי מעמדה של הכנסייה בארצם הולך ופוחת, וכי יותר ויותר תושבים הם חילונים מוחלטים, שבמקרה הטוב, בתקופות של חגים, מבקרים בכנסייה כדרך לשמירה על המורשת.

בסמוך לכנסייה ניצב בית התרבות של העיירה (Ringeby Prestegaard), ובו מוצגות תערוכות מתחלפות של אמנים נורבגים ומקומיים - פסלים, ציורים ואפילו אזור שבו ניתן ביטוי ליצירות של ילדים מוכשרים בני המקום. האוצרים המקומיים דאגו להדגיש שהתערוכות נבחרות בקפידה רבה ועשויות תמיד להפתיע את המבקרים.

אחת החוויות החזקות ברינגבו היא הנסיעה לרום ההרים, אזור המוגדר כשמורת טבע. קו היער נמצא בגובה של כ-1,000 מ', ומעבר לו נעלמים היערות והעצים. תנאי החמצן, האקלים הקשה ועשרות אלפי הכבשים במרעה, שניזונים מכל מה שעשוי להצמיח עלה, מונעים מהעצים להתפתח, וכך נותרים ההרים קירחים. אבל יש כאן הפתעה טבעית אחרת, את העצים מחליפים עשרות ומאות אגמים בגדלים שונים שבהם ניתן לדוג אפילו דגי טרוטה (פורלים) הגדלים בתנאים טבעיים.

אולם נורבגיה היא מדינה מסודרת, וגם בשביל לדוג צריך רישיון, לפחות היתר זמני. אז אם אתם בעניין, כדאי לכם להשיג אותו בטרם תצאו את גבולות הארץ. בכל אופן חוויית הדיג המקומית היא בלתי נשכחת ומגוונת - דיג במשיכה, ברשתות, בפיתיונות וגם מסירות. בעניין זה ראוי לדעת כי אם פוגשים דייג מקומי

עם סירת משוטים כדאי לנסות ולבקש להצטרף אליו לחוויה המיוחדת באגם הצלול. הסיכוי שהדייגים המקומיים ייקחו אתכם עמם, כפי שאירע לי, הוא גדול. הצטרפתי לדייג נחמד ששמו יון, שיצא בשעת ערב לפרוס רשתות בנקודות שונות באגם מובטנט (Muvatnet), אחד מעשרות האגמים שבמקום. את הרשתות הוא הותיר באגם למשך כל הלילה. בבוקר שלמחרת הגעתי שוב אל הבקתה שליד האגם, שבה העביר יון את הלילה עם בני משפחתו. זה היה הזמן למשות את השלל מהמים. ואכן נתפסו ברשתות עשרות דגים, שלאחר כבוד (וניקיון) עברו תהליך של עישון לטובת העונות הקרות שבהן לא ניתן לדוג במקום מן המסיבה הפשוטה שהאגם קופא.

מרבית החוות ברינגבו מיועדות לגידול ולמרעה של פרות לחלב ולבשר וכן עזים וכבשים לתעשיית הצמר והמוון. העדרים העצומים של הפרות והכבשים נראים על ההרים, וצלילי הפעמונים שעל צוואריהם נשמעים למרחוק. בעבר ניסו החוואים המקומיים לייצר גבינות מהחלב, אך ככל הנראה הדבר לא היה כלכלי דיו והניסיונות פסקו. מהאזור הזה של גודברנסדאלן יצאה גבינה שנחשבת לפופולרית ביותר בכל רחבי נורבגיה, אך משום מה היא לא מופצת אל מחוץ לגבולות המדינה. מדובר בגבינת הגייטוסט (Gjetost) שיוצרה במקור מחלב עזים, וכיום מחלבות גדולות מייצרות אותה גם מחלב בקר. לגבינה יש צבע חום בהיר וטעם מתקתק, היות שבתהליך הייצור שלה משתמשים דווקא במי הגבינה שבהם מצוי סוכר ולא בגוש הגבן עצמו. את המים הללו מרתיחים ומאדים, והתוצר הסופי הוא מעין גוש קרמלי מתוק במרקם של גבינה צהובה דביקה ודי כהה. המעדן המקומי נפרס

לפיסות דקות, ונאכל בתוספת חמאה מקומית על לחם טרי (ובנורבגיה יודעים לעשות לחם טוב), לא לפספס ולהביא כ"סובניר" לדודה.

לקראת סיום הביקור שלי במחוז החלטתי שאני חייב להעפיל אל פסגתו של אחד מהרי ונאביגד (Venabygd) המקיפים את האגמים באזור רינגבו, ולתצפת על מרבדי המים מנקודת מבט גבוהה, שתשאיר לי טעם נוסף מהחוויה המקומית. בחלק מההרים יש שבילים מסומנים, ויש אחרים שבהם המטיילים, לפי המנהג המקומי, יוצרים תל אבנים קטן. התחלתי לטפס על הר ראמשהוגדה (Ramshogda). בתחתית ההר מתגורר רועה צאן מקומי ששמו אייווינד רואנינגן, איש כבן 80, שאמנם אינו מדבר אנגלית אבל הוא חביב ביותר. לא רבים עוברים ליד ביתו הניצב על צלע ההר, ששביבו גדרות צאן, אך אלה אשר חולפים ליד ביתו ומשוחחים אתו מתבקשים לכתוב ביומנו האישי כמה מילות שלום. האישי עדין ונעים ואולי אפילו מעט ביישן, אך כדאי לנסות ולבקש ממנו שינגן בסקסופון או באקורדיון. זו הייתה חוויה מופלאה שצליליה עדיין מהדהדים באוזניי. בשל העובדה שהוא מתגורר בלב שמורה טבעית, פוגש רואנינגן בחיות בר רבות, וביניהן אוכלוסיות של איילים ודובים. חיות הבר באזור מתקרבות דרך קבע אל ביתו, והדובים לצערו טורפים לו לעתים כבשים. חלק ממפגשיו עם בעלי החיים מתועדים במצלמתו. אז אם אתם כבר שם... בקשו גם לראות תמונות.

לאחר שנפרדתי לשלום מרואנינגן המשכתי וטיפסתי על הר ראמשהוגדה. לאחר כשעה של הליכה רצופה במסלול די תלול הגעתי אל הפסגה, והנוף הותיר בי טעם של עוד. פשוט תלום. ◊

מידע נוסף

www.peergynt.no

האתר הרשמי של העיר לילהאמר:

www.lillehammer.com

המעוניינים לתאם דיג או ציד ברינגבו ולקבל מידע נוסף על השמורה מזומנים לדבר ישירות עם אדם נחמד מאוד ששמו איינר הוסטד:

www.ringeby-natur.no

חוות סייגר גרייטינג: www.grytting.com

רפטינג על נהר השועה: www.goraffing.no

שפגשתי דווקא גילו סימפטיה לישראל ואליי כישראל. איש כמובן לא רצה לשים עצמו במקומו, בתבערה המזרח תיכונית ההזויה, אך לא חשתי כי מתעלמים מצרכינו ומזכותנו לחיות ולהתקיים. כמו בכל מדינה תקינה, גם בנורבגיה יש תנועות שונות, וחלקן פרו פלסטיניות, אך מכאן ועד להכללה כי העם הנורבגי שונא את ישראל ואת העם היהודי המרחק הוא רב וממש מיותר לחשוב כך.

אתרי אינטרנט שיסייעו בביקור:

האתר הרשמי של פסטיבל פר גינט:

באזורים הכפריים אין כל בעיה למצוא בתי מלון, צימרים ומקומות לינה.

תחבורה ציבורית פועלת באזור, אך עם רכב הרבה יותר קל להתנייד (טיילים רבים שוכרים בנורבגיה קרוון במהלך כל טיולם).

בשנת 2010 יתקיים פסטיבל פר גינט החל מ-28 ביולי ועד 7 באוגוסט.

וקצת פוליטיקה: ישראלים רבים חושבים שהנורבגים עסוקים בלשנוא אותנו, אז הגיע הזמן לשים את הקלפים על השולחן - רוב האנשים